# DINAMICA COMUNICĂRII GEOPOLITICE A MASS-MEDIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA PRIVIND RELAȚIILE MOLDO-ROMÂNE

## DYNAMICS OF GEOPOLITICAL COMMUNICATION OF THE MASS MEDIA INTHE REPUBLIC OF MOLDOVA REGARDING MOLDOVA-ROMANIAN RELATIONS

**CZU: 659.3(478):327(498+478)** **https://doi.org/10.59295/spd2024s.08**

**Mihai LESCU,**
ORCID: 0000-0001-9837-6687
e-mail: lescumihai@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

***Summary**. In this article, based on the analysis of news bulletins from several television stations in the Republic of Moldova from 2019 and 2023, the author aims to determine the potential of the mass media in stimulating social-political dialogue in collaborative relations with Romania, which is perceived as the "lawyer" our country in relations with other countries and in connection with European integration. Examining the dynamics of the relations between the two Romanian states raising several question marks in the current conditions of regional geopolitical instability, which are required to be answered. The armed invasion of the Russian Federation in Ukraine more than two years ago also left its mark on the political, economic and cultural collaboration between Romania and the Republic of Moldova. Based on the study undertaken, the author comes with conclusions and recommendations on the subject of the theme.*

***Keywords:** European integration, geopolitical communication, Moldovan-Romanian relations, news bulletins, social-political dialogue, TV stations.*

## INTRODUCERE

Alegerea acestei temei pentru studiu de caz a fost dictată de specificul activității mass-mediei în contextul geopolitic contemporan. Determinarea potențialului mass-mediei din Republica Moldova în reflectarea relațiilor moldo-române se înscrie în actualitate, dacă luăm în calcul că „România este cel mai important avocat al R. Moldova în discuțiile cu instituțiile europene și alte state”, inclusiv și „pentru aderarea țării noastre la Uniunea Europeană” [1].

De-a lungul istoriei relațiile interstatale au cunoscut mai multe tratări și clasificări. În acest context amintim de relațiile de vasalitate, care existau între state în Evul Mediu. Acest tip de relații, ori mai bine zis de supușenie și dependență politică și economică a unui stat față de alt stat îl vedem proiectat în toată plinătatea lui în relațiile de azi dintre Belarus și Federația Rusă. La ora actuală cele mai răspândite tipuri de relații interstatale, după cum menționau într-o dezbatere publică „Paleta cromatică a relațiilor moldo-ruse

și moldo-române: afinități, deosebiri, motive, procese, soluții," organizată de Agenția de presă IPN la 29 noiembrie 2021, cercetătorii V. Juc și Ig. Boțan, noi fiind de acord cu ei, sunt: a) relațiile pragmatice; b) relațiile speciale/specifice; c) relațiile clientelare, d) relațiile tensionante ; parteneriatele strategice ș.a. [2].

Cât privesc relațiile moldo-române numai că acestea, conform specialiștilor în materie, se încadrează perfect în categoria relațiilor speciale, care sunt neapărat caracterizate de anumiți factori deosebiți, cum este cel etnic, de comunitate, de limbă, tradiții și obiceiuri. Astfel, „Subiectul cu referire la relațiile moldo-române rămâne a fi unul prezent atât în discursul politicienilor, cât și în cercetările reprezentanților comunității academice" [3].

Oricum, relațiile de comunicare mediatică dintre cele două state românești au trăsături mai mult decât specifice. Prutul, care desparte România de Republica Moldova nu este doar o linie de demarcație simbolică. Frontiera estică a României pe râul Prut este, totodată, granița UE şi NATO, pe care „Lumea rusă", alias Rusia, nu le vede cu ochi buni, încercând să zădărnicească înaintarea lor către hotarele sale. Federația Rusă se opune aspirațiilor de integrare a țării noastre în UE prin impunerea unui război hibrid, prin coruperea unor politicieni și oligarhi locali, prin menținerea forțelor sale armate în raioanele de est ale Republicii Moldova.

În anul curent, când în Republica Moldova urmează să se desfășoare concomitent referendumul privind integrarea europeană, cât și alegerile prezidențiale, Rusia își intensifică acțiunile de dezinformare, manipulare, îndreptate spre destabilizarea social-politică de la noi, mai cu seamă în partea de sud a țării - Găgăuzia, cu banii și mâinile unor oligarhi-criminali moldoveni.

Or, problematica menționată mai sus, dar și comunitatea de neam, cultură și limbă dintre cele două state românești, care se află în diferite sfere geopolitice numai că reprezintă unele motive importante pentru a nu lăsa în umbră aspectele comunicării geopolitice prin mass-mediei în relațiile dintre ele, care au cunoscut de-a lungul anilor „urcușuri" și „coborâșuri", acestea în mare parte fiind determinate de coloratura formațiunilor politice și a liderilor lor aflați la guvernare.

Anume din această perspectivă anunțăm și ipoteza studiului : *Mass-media tratează relațiile moldo-române în funcție de interesele geopolitice ale formațiunilor politice și a liderilor lor de la guvernare, acestea devenind mai mult fluctuantă decât stabilă.*

## MATERIALE ȘI METODE

### METODOLOGIA CERCETĂRII

În societatea democratică mass-media îi revine un rol primordial în comunicarea geopolitică dintre cetățeni și state, mai cu seamă dacă acestea au la bază tradiții istorice comune, care le conturează aspirațiile actuale și cele de viitor. În acest studiul, care vizează determinarea contribuției mass-media din Republica Moldova privind stimularea dialogului social-politic în relațiile de colaborare cu România, am pornit de la premisa

că la ora actuală, în contextul avântului tehnologic, unul din cele mai influente segmente clasice ale comunicării mediatice în Republica Moldova rămâne televiziunea. Din aceste considerente am dat prioritate posturilor de televiziune, care au acoperire națională și în ultimii ani sau afirmat ca cel mai importante surse al informării operative și echidistante a maselor despre problemele interne ale țării, dar și despre evenimentele geopolitice care au loc în regiunea noastră și în lume.

Astfel, pentru asigurarea unui echilibru de investigație au fost alese două posturi de televiziune publice și două posturi private. Acestea sunt : postul *TV Moldova 1* a Instituției Publice Naționale a Audiovizualului ; *TVR Moldova***,** care este un canal public al Societăţii Române de Televiziune pentru Republica Moldova, cu viză de reședință în Chișinău din 2013; *Jurnal TV* și *PRO TV*, ambele posturi sunt private și emit în spațiul nostru mai bine de 10 ani. Rezultând din sarcinile studiului, au fost selectate pentru cercetare cele mai importante buletine de știri de la aceste posturi televizate : Mesager - *TV Moldova 1* ; Telejurnalul orei 18 -- *TVR Moldova* și Știrile de la ora 19 și, respectiv, ora 20 ale posturilor televizate *Jurnal TV* și *PRO TV.*

În scopul cuprinderii unei perioade mai extinse de examinare a evoluției comunicării geopolitice televizate privind stimularea dialogului social-politic în relațiile de colaborare moldo-române, au fost alese pentru examinare a doua jumătate a anului 2019 și respectiv –cea a anului 2023 pentru toate cele patru posturi TV. Cele două jumătăți de an 2019 și 2023 nu au fost alese întâmplător. Am urmărit scopul determinării comportamenrului mass-media

și a tendințelor mediatizării relațiilor dintre Republica Moldova și România în perioada de timp, când pe scena politică a țării au avut loc mai multe evenimente: abdicarea de la putere a regimului oligarhic în frunte cu V. Plahotniuc și instaurarea în parlament, după alegerile din 2021 a majorității parlamentare a Partidului Acțiune și Solidaritate. A doua jumătate a anului 2019 a încheiat cel de al treilea an al activității în calitate de președinte a lui Igor Dodon, ales în urma scrutinului din 2016, iar cea de a doua jumătate a anului 2023 -- a încheiat cel de al treilea an de exercitare a funcției de președinte a țării de către Maia Sandu, aleasă în urma scrutinului din 2020.

Pentru determinarea dinamicii comunicării geopolitice și a tendințelor de reflectare de către posturile TV a tematicii de colaborare dintre cele două state românești au fost alese pentru o analiză la obiect buletinele de știri televizate de la cele patru posturi din prima și ultima zi de vineri a fiecărei luni.

Astfel, au fost examinate, prin vizualizare directă cap-coadă câte 12 buletine de știri de la fiecare din cele patru posturi TV pentru anul 2019 și câte 12 buletine de știri din anul 2023.

Perioada de analiză a cuprins un an de zile (0,5ani + 0,5ani) pentru fiecare din cele patru posturi TV, analizei au fost supuse (24x4) 96 de buletine de știri.

Știrile selectate au fost examinate conform următoarelor **criterii:**

1. Tematica știrilor: a) relații interstatale; b) integrare europeană; c) colaborare economico-financiară; d) aspecte social-culturale; e) ajutor geostrategic; f) alte teme.

2. Sursa de proveniență a știrii: a) de redacție ; b) de agenție; c) alt izvor.
3. Durata de emisie a subiectelor/ min.
4. Domeniul la care se raportează știrea: a) social-politic; b) economic; c) cultural; d) sport.
5. Mod de tratare a subiectului: a) operativitate ; b) pluralism de opinie ; c) imparțialitate.
6. Actorii evenimentelor: a) guvernanți; b) simpatizanți ai guvernării; c) lideri de opoziție; d) alții.

## REZULTATE ȘI DISCUȚII

### CONTEXT

- În total în cele 96 de buletine de știri au fost puse pe post 90 de știri la temă cu o emisie de 201 min din durata totală a buletinelor de știri de 48 de ore ceea ce reprezintă 7 % din spațiul informațional de știri analizat. Din ele în perioada de analiză a anului 2019 - 38 de știri cu durata de emisie de 77,2 min., iar în perioada de analiză a anului 2023 - 52 de știri cu durata de 123,5 min.

- Perioada de analiză a anului 2019: număr de știri : durata difuzării - Mesager, *Moldova 1* - 10 știri/ 18,5 min.; Jurnalul orei 19, *Jurnal TV* - 8 știri/12 min. ; Știrile orei 20, *PRO TV* -1 știre/1 min.; Telejurnalul orei 18.00, *TVR Moldova* –19 știri/45,2 min.

- Perioada de analiză a anului 2023: număr de știri : durata difuzării - Mesager, *Moldova 1* - 17 știri/ 36,2 min.; Jurnalul orei 19, *Jurnal TV* - 9 știri/24,5 min, ; Știrile orei 20, *PRO TV* - 7 știri/13,5 min.; Telejurnalul orei 18.00, *TVR Moldova* -19 știri/49,2 min.

- Domeniile la care se raportă știrile (2019) : Mesager, *Moldova 1* - 10 știri: 7 la social-politic și 3 - la cultură; Jurnalul orei 19*, Jurnal TV* – 8 știri: 4 la social-politic, 2 - la economie și finanțe, și 2 la cultură; Știrile orei 20, *PRO TV* - 1 știre: la crime umane; Telejurnalul orei 18.00, *TVR Moldova* - 19 știri: 12 la social-politic, iar 7 la cultură.

- Domeniile la care se raportă știrile (2023): Mesager, *Moldova 1* - 17 știri:11 la social-politic, 2 - la economie și finanțe, 4 - la cultură ; Jurnalul orei 19, *Jurnal TV* - 9 știri: 4 la social-politic, 1- la economie și finanțe și 4 la cultură; Știrile orei 20, *PRO TV* -7știri: 3 la social-politic, 1 - la economie și finanțe, 2 la cultură și 1 la sport. Telejurnalul orei 18.00, *TVR Moldova* - 19 știri: 10 - la social-politic, 2 la economie și finanțe, 6 la cultură și 1 la sport.

- Din numărul total de 90 de știri la temă incluse în buletinele informative ale cele 4 posturi TV- 54 de știri au fost de autor, iar restul - 36 au fost preluate de la agenții.

- În perioada de examinare din anul 2019 cele 4 posturi au transmis 25 de știri producție originală și 13 preluate de la agenții, iar în perioada de examinare din anul 2023 –28 de știri producție proprie și 24 de știri au fost de la agenții. Pentru fiecare din posturile TV, raportul știri proprii : știri de agenție în anul 2019 a fost următorul: Mesager, *Moldova 1* - 5:5 știri; Jurnalul orei 19, *Jurnal TV* - 5:3; Știrile orei 20, *PRO TV* - 0:1 și la Telejurnalul orei 18.00, *TVR Moldova* - 1:4 știri. În anul 2023 raportul a fost

următorul: Mesager*, Moldova* 1 - 9:8 știri; Jurnalul orei 19, *Jurnal TV* – 6:3; Știrile orei 20, *PRO TV* - 4:3 și la Telejurnalul orei 18.00, *TVR Moldova* – 10:9.

- Toate cele 90 de știri la temă, incluse în buletinele informative monitorizate ne conving că jurnaliștii-știriști de la posturile TV, amintite mai sus, respectă principiile de bază ale „fabricării” lor, acestea distingându-se prin operativitate, veridicitate, imparțialitate și obiectivitate.

În știrile de referință, care vizează relațiile moldo-române, cel mai des sunt prezente primele persoane de rang înalt din cele două state românești, care se remarcă prin declarații și discursuri, miniștri, deputați ai Parlamentului european din partea României, deputați și politicieni de la București și Chișinău, lideri ai formațiunilor politice care simpatizează guvernarea, conducători de comune, directori ai instituțiilor de învățământ și grădinițelor, reprezentanți ai cultelor

COMENTARIU

Analiza demonstrează o creștere a numărului de știri, între cele două perioade de monitorizare cu 16 %. Ele toate au fost incluse în buletinele informative la orele de cea mai mare audiență a celor patru televiziuni. În acest răstimp crește cu cca 65% și durata de emisie a știrilor. Această metamorfoză în amplificarea substanțială a dialogului social-politic moldo-român prin mass-media, după noi, se datorează în mare parte eliberării în acest segment

de timp a țării și a mass-mediei de sub „regim oligarhic” și reluării și accelerării dialogului politic dintre Republica Moldova și România. La baza acestui proces au stat inițiativele de relansare a cursului european al țării noastre, promovat de președinta Maia Sandu și susținute de majoritatea parlamentară formată din deputații Partidului Acțiune și Solidaritate. Oricum, chiar și în atare condiții de favorizare a activității mass-mediei, marea majoritate a jurnaliștilor au rămas încă o bună perioadă inerți, lipsiți de inițiativă în ce privește stimularea dialogului social-politic moldo-român, așteptând în mod tradițional indicații „de sus” pentru a relansa activitatea în domeniu.

Atât în prima cât și în cea de a doua perioadă de examinare a buletinelor informative au prevalat știrile social-politice, care au constituit 61% din numărul total de știri puse pe post în perioada de examinare din anul 2019, și, respectiv 54 % din numărul total de știri din a doua jumătate a anului 2023. Din cele 61 de știri social-politice se evidențiază tema ce țin de suportul logistic acordat de puterea politică de la București Republicii Moldova în procesul de integrare europeană, în care țara vecină este concepută „avocatul” ei potențial. Alte teme care se înscriu pe segmentul determinat de știrile social-politice sunt relațiile interstatale moldo-române și păstrarea memoriei eroilor români, căzuți pe câmpul de luptă în cele două războaie mondiale și înmormântați în Basarabia ( anul 2019), și starea geopolitică turbulentă impusă celor două state românești de războiul de cotropire al Rusiei împotriva statului vecin Ucraina (2023). Sub aspect temporal evenimentele social-politice vehiculate în buletinele de știri a celor 4 posturi de televiziune

examinate în a doua jumătate a anului 2019 au avut o durată de emisie de peste 45 de min., în raport cu 77,2 min., care au revenit tuturor știrilor transmise. Examinarea buletinelor din a doua jumătate a anului 2023 demonstrează o creștere a duratei de emisie a știrilor social-politice, care au ocupat 64 de min. din cele 123,5 min., care au revenit tuturor știrilor transmise.

Sub aspect numeric locul doi în cele două perioade de examinare revine știrilor pe teme culturale, respectiv – 12 și 16 știri. Dacă în ultimul timp întâlnim în buletinele de știri ale celor 4 posturi televizate tot mai multe știri sportive, apoi nu același lucru putem spune despre știrile economice, numărul cărora e în descreștere.

De reținut faptul că jurnaliștii-știriști de la posturile TV examinate, sunt preocupați permanent de producerea știrilor proprii, numărul acestora fiind cu 18 știri mai mare decât a celor preluate de la agențiile de presă sau din alte surse.

## UZII ȘI RECOMANDĂRI

1.Monitorizarea, celor mai importante buletine de știri de la posturile TV, menționate mai sus, demonstrează că ele toate includ în programele lor informative noutăți, relatări și reportaje consacrate relațiilor moldo-române, participând activ la informarea și educarea social-politică și culturală a populației din cele două state românești, la extinderea dialogului interstatal și asigurarea unei colaborări pe mai multe segmente de activitate între părți.

2. Însăși faptul că cele două posturi de televiziune românești – TVR Moldova și PRO TV Chișinău emit fără restricții de rând cu posturile TV publice de la noi, simțindu-se aici ca acasă, demonstrează cu prisosință comunitate de valori, interese și tradiții, atât în rândul breslei jurnalistice, cât și la nivel interstatal și geopolitic.

3. Privite în evoluția lor firească buletinele informative de la cele patru televiziuni, de la o perioadă de monitorizare (2019) până la cea de a doua perioadă (2023) au crescut numărul de știri la temă de la 38 la 52, diversificând în acest răstimp și diapazonul subiectelor lor. Aceste schimbări structurale și de conținut în buletinele de știri se datorează în mare parte conducerii democratice instaurate definitiv la Chișinău în anul 2021, care a readus poporului moldovenesc spiritul fratern cu poporul român și speranța de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Nu întâmplător peste 20% din știrile incluse în buletinele informative direct sau tangențial vizează această problematică.

4. În același timp, tematică în cauză nu are consecutivitate, majoritatea știrile au caracter neutru, fiind consacrare în temei aspectelor ce ține de tradițiile culturale dintre cele două state, de păstrarea memoriei personalităților remarcabile comune, a evenimentelor de anvergură din istoria de secole, care îi legă pe trăitorii de pe ambele maluri ale Prutului. În buletinele de știri preponderent sunt reflectate întrunirile oficialelor de prim rang, ședințele comisiilor și a grupurilor de lucru pe anumite domenii de activitate și colaborare interstatală, fără a demonstra și comenta importanța și utilitatea acestor evenimente pentru omul de rând.

5. În activitatea de reflectare a relațiilor moldo-române cele patru posturi televizate, care au fost monitorizate, urmează să țină seama de specificul acestor relații, stabilindu-și strategii concrete de promovare a acțiunilor întreprinse și demonstrare a rezultatelor înregistrate de cele două state românești pe multiple segmente de colaborare. Este binevenit faptul că trei din cele patru posturi TV includ sistematic în buletinele informative de bază știri care vizează colaborarea și suportul logistic politic acordat de România în rolul ei de avocat pentru Republica Moldova în procesul de integrare europeană, dar care nu ar trebui să conducă la o neglijare a altor domenii de activitate în acest context, cum este colaborarea economică. Doar după abandonarea de către R. Moldova a pieței comercial-economice ruse și reorientarea exportului, în mod prioritar a producției agricole și a cele vini-viticole către țările Uniunii Europene, principalul partener comercial-economic al țării noastre este astăzi România.

6. În definitiv, știriștii de la posturile TV monitorizate urmează să ridice calitatea informațiilor privind reflectarea relațiilor moldo-române, ținând în centrul atenției lor mai multe probleme politice și comercial-economice care își așteptă rezolvare, pentru ca relațiile româno-române să fie în beneficiul ambelor state de pe cele două maluri ale Prutului.

**REFERINȚE**

1. *Vezi*: Maia Sandu, la București: „România este cel mai important AVOCAT al R. Moldova în discuțiile cu instituțiile europene și alte state membre pentru aderarea republicii noastre la UE”.// În: https://www.ziarulnational.md/maia-sandu-la-bucuresti-romania-este-cel-mai-important-avocat-al-r-moldova-in-discutiile-cu-institutiile-europene-si-alte-state-membre-pentru-aderarea-republicii-noastre-la-ue/ (Accesat: 20.04.2024). Premierul Moldovei: „România este avocatul nostru în toate instituţiile europene”. //În : https://www.capital.ro/premierul-moldovei-romania-este-avocatul-nostru-in-toate-institutiile-europene.html (Accesat:20.04. 2024)
1. 2. Paleta cromatică a relațiilor moldo-ruse și moldo-române: afinități, deosebiri, motive, procese, soluții.Dezbatere IPN. // În: https://www.ipn.md/index.php/ro/paleta-cromatica-a-relatiilor-moldo-ruse-si-moldo-romane-8004_1086136.html (Accesat : 20.04. 2024)
2. PĂUNESCU, C., CEBOTARI, S. *Aspectele-cheie ale relaţiilor moldo – romane.* // In: *Relaţii internaţionale. Plus*, 2021, nr. 2(20), pp. 28-35. ISSN 1857-4440. DOI: https://doi.org/10.52327/1857-4440.2021.2(20).03